

KUR'ÂN'DA İLMÎ İ'CÂZ

Musâid b. Süleyman b. Nâsır et-Tayyâr*

Tercüme: Zeynel Abidin AYDIN**

Öz

Kur'ân'ın ilmî i'câzı konusu, asrımızda tartışılan önemli meselelerden biridir. Bu konu dirayet tefsiri kapsamında mütalaa edilmektedir. Aslında i'câzın ilmî olarak nitelendirilmesinde batılılaşma düşüncesinin izleri vardır. Bu nitellemenin arkasında deneysel ilimlerin konumunu, arasında şer'î ilimlerin de yer aldığı diğer nazarî ilimlere karşı yüceltme düşüncesi yatmaktadır. Zaten ilmî i'câzı savunanlar genellikle deneysel ilimlerle meşgul olanlardır. Onlarda gözlemlenen en önemli hususlardan biri, deneysel araştırmalardan elde ettikleri sonuçları Kur'ân ayetlerine monte etme çabalarıdır. Ancak onlar belli bir usule bağlı hareket etmemektedirler. Ayrıca onlar Kur'ân'ın tefsiri noktasında Selef'e (Sahâbe, Tâbiîn, Etbâuttâbiîn) de hiç değer vermemektedirler. Bu açıdan bakıldığında samimi ilim adamlarının, ilmî i'câz konusunu ciddiye almaları ve bu alanda çok ciddi çalışmalar içerisine girmeleri gerekmektedir. Ancak bu sayede batıların ortaya koymuş olduğu sonuçları sağlıklı bir şekilde değerlendirme ve doğrusu ile yanlışını ayırt etme imkânını bulacaklardır. Bunun için Müslüman ülkelerde ilim adamlarını destekleyecek bütçelerin oluşturulması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Aksi takdirde güçlü beyinler batılı ülkelere göçecek ve Müslümanlar da her zaman arkada kalmaya mahkûm olacaklardır.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân, tefsîr, rey, i'câz, deneysel ilim.

THE SCIENTIFIC MIRACULOUS OF THE QURAN

Abstract

The scientific miraculous of the Quran has been intensively discussed during recent times. This subject is regarded in the comprehension of the reasonable exegesis of the Quran. Actually, there are some traces of thought of westernization in describing miraculousness with science. This description means considering the state of empirical sciences superior to the theoretical sciences which the religious sciences are the part of them. As a matter of fact, the supporters of the scientific miraculousness are scientist occupied with the empirical sciences. They try to link the results they have gained through empirical studies to the verses of the Quran. However, they lack a given methodology. Besides, they give no importance to the Predecessors (Companions and who followed them) with respect of the exegesis of the Quran. Therefore, faithful scholars should care about the scientific miraculousness and conduct serious studies. Owing to these studies, the muslim scholars can put sound assessments on what Western scientists carried out. For, it's obliged to make budgets in Muslim countries in order to support scientists. Otherwise, the powerful brains would move to the West and Muslims remain behind the others forever.

Keywords: The Quran, exegesis, opinion, miraculousness, empirical science.

* Bu makale Riyad Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinden Musâid b. Suleyman b. Nâsır et-Tayyâr tarafından kaleme alınmış ve 10/03/1424 (2003)'te yayımlanmıştır.

** Yrd. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, zeynelaydin@ibu.edu.tr

Şöyle bir **soru** geldi: Günümüzde “**Kur'ân'ın İlmî İ'câzı**” olarak isimlendirilen konu hakkındaki görüşünüz nedir ve bu konu Ulûmu'l-Kur'an başlığı altına dâhil midir?

Cevap:

Bu konu asrımızda ortaya çıkan ilmi meselelerden biridir. Ayrıca bu konu bir makalede cevaplanamayacak kadar da kapsamlı olan bir mevzudur. Ancak ben Allah'tan yardım istiyorum ve Allah'ın kalbime açtığı bilgileri paylaşıyorum.

1- Bu konu rey ile tefsîr başlığı altındadır. Müfessir ilim ehlinde ise tefsiri kabul edilir, ilim ehlinde değilse -birtakım gerçeklere ulaşsa da- tefsiri reddedilir.

2- İlmî i'câz, gaybî i'câz olarak isimlendirilen konuya dâhildir ve onun bir bölümüdür. Çünkü onun amacı, bir dönem insanlara gaib olan, çağdaşlarının ise sonradan bildiği gaybî bir konudan haber vermektir.

Bu böyle olunca, i'câzın bu türünün sadece Kur'ân'da yer almadığı, bilakis önceki kutsal kitapların tamamında da var olduğu görülür. Zira kevnî hakikatlerden haber vermek bu kitapların ortak noktasıdır.

Ancak önceki kutsal kitaplardaki bilgilerin Kur'ân ile uyum içerisinde olmamasının sebebi, müntesiplerinin onları tahrif etmesidir. Bu konunun da dikkatlerden kaçırılmaması gerekmektedir!

Bizzat bu konuyu açıklama sadedinde şöyle denilmektedir: Önceki kutsal kitaplar, tahaddî (meydan okuma) dışında -ki kendilerine kitap inzal edilen önceki milletlerin herhangi biri için tahaddînin gerçekleştirilmesine dair açık bir nass yoktur- söz konusu i'câz ile ilgili tüm konularda Kur'ân ile uyum içerisinde.

3- İlmî İ'câz meselesinde sözün özü şudur: Allah'ın yaratmış olduğu kevnî hakikatler, yine onun Kur'ân'da anlatmış olduğu hakikatler ile uyum içerisinde. Esas olan budur. Çünkü kevnî hakikatler hakkında konuşan, onlardan haber veren onları yaratan Allah'tır. Bundan dolayı bir farklılığın olması da mümkün değildir.

Yine bu kevnî hakikatler, detayları boyutuyla geçmiş milletlere gaib idi. Ancak Allah sonraki kuşaklara bu detayları bilme konusunda ikramda bulundu. Onlar da bu detayları keşfettiler, Kur'ân'da anlatılanların doğru olduğunu tespit ettiler. Bu detayların keşfi aynı zamanda onları edebî titizlikle haber veren Kur'ân'ın doğruluğunun da delillerinden biriydi. Ancak deneysel araştırmaların temayüz ettiği asrımızda bu detaylarının keşfi, Müslümanlara değil de küffâra nasip oldu. Ve yeni bir durum keşfettiklerinde, ilmî i'câz ile ilgilenen bu kimseler, hemen onun Kur'ân'da var olduğunu ispat etme yarışına koyuldular.

4- İlmî i'câz konusunda yazarların pek çoğunun tefsîr ilmî bir tarafa, şer'î ilimler konusunda da birikimleri yoktur. Bunun sakıncalarından biri deneysel ilimler ile ilgili araştırmaların, Kur'ân ile hüküm vermede asıl kabul edilmesi ve

ayetlerin, söz konusu teorik ve farazi bilgilerle uyum içerisinde olması için yorumlanma yoluna gidilmesidir.

Ancak kendine göre bir usûl ile tefsir yapan herkes, bu usulün etkisinde kalacak ve soyut aklı hüküm vermede esas kabul eden Mu'tezile ve diğer sapık fırkalarda olduğu gibi tahrife düşecektir.

Bu eğilimde sapıklığa düşüşü gösteren faktörlerden biri de, deneysel (tecrübî) ilimlerdeki araştırmacıların tartıştığı pek çok konuda, Kur'ân'ın çağdaşlığını ispat etme noktasındaki aşırı hırstır.

5- Allah'ın kitabı, tefsîr alanında herhangi bir usûle bağlı olmayan bu akıllara alet edilemeyecek kadar yücedir. Onlar Mesrûk'un: "**Tefsirden sakının, o Allah'tan rivayettir.**" sözünden ne kadar da uzaktırlar!

6- Tefsirin ya da i'câzın "ilmî" şeklinde nitelendirilmesinde, büyük bir hile ve batılılaşma düşüncesinin izleri vardır. Bu isimlendirme, geçmişten günümüze liselerde ve üniversitelerde olduğu gibi ilimlerin edebî ve ilmî şeklinde sınıflandırmasından kaynaklanmaktadır. Yine bu düşüncede deneysel ilimlerinin konumunu, arasında şer'î ilimlerin de yer aldığı diğer nazarî ilimlere karşı yüceltme vardır.

Şimdi bu ilmî i'câz olarak isimlendirilirse, luğavî (dilsel) i'câz ne olarak isimlendirilecek? O ilmî bir i'câz değil midir, lügat ilim değil midir? Kaynaklarda yer alan diğer i'câz türleri de aynı şekilde bu çerçevede değerlendirilmelidir!

Kuşkusuz onlar da ilimdir, ancak günümüzün efendileri olan ve insanların hayatına yön veren dünyacı batılıların istediği ilimlerden değil!

Esef verici olan ise, bu alanda mürekkep yalamış bir kısım Müslüman ilim adamlarının sakıncalarını ve tehlikelerini göz ardı ederek bu terimi kullanma hususunda onları takip etmeleridir.

7- İlmî i'câzı savunanlarda gözlemlenen hususlardan biri de dilin ve dinin kavramlarını göz ardı etmeleri, dahası deneysel araştırmalardan elde edilen sonuçları Kur'ân ayetlerine monte etme çabalarıdır. Örneğin Kur'ân arş, taht, ay, güneş, yıldızlar, gökler, yerler vs. kavramlardan bahsetmektedir.

Çağdaş deneysel ilim adamları bunlara ilave kavramlar üretmiş, onlarla ilgili Kur'ân'da ve Arapların dilinde bilinmeyen tarifler ve tasvirler yapmış, Kur'ân'da anılanları ise onlara ilave etmişlerdir. Bazıları da haddi aşmış çağdaş deneysel araştırmacıların bulguları ile uyuşmayanları tevil etme yoluna gitmişlerdir.

Bazıları ise yedi göğü, yedi gezegen; tahtı, mevcut güneş sisteminin ötesindeki galaksiler ve arşı da bütün kâinat olarak ifade etmişlerdir.

Diğer bir kısmı Allah'ın üzerlerine yemin edip kulluklarından bahsettiği ve alametler yaptığı göğün yıldızlarını, -yıldızlar uzun zaman önce sönmüştür

düşüncesine binaen- yıldızların mevkileri şeklinde yorumlayıp bazan ilmî i'câz, bazan da ilmî tefsîr vb. isimler altında garip tefsîrler yapmışlardır.

Bütün bu gayretler, kendilerinin ilim olarak isimlendirdikleri şeyleri Kur'ân'ın aktardıkları ile örtüştürmek içindir.

Aslında bu problemin, felsefede hakikat olarak isimlendirdikleri şeylerle Kur'ân'ın aktardıklarını uyumlu hale getirmek isteyen İslam'ın gölgesindeki felsefeciler gibi bir geçmişi de vardır.

8- İlmî i'câz teorisyenlerinden bazıları, ayetin tefsîr edildiği farazi durumun geçersiz olması durumunda Kur'ân üzerinde şüphe oluşmasını diye, Kur'ân'ın, sadece şüphe götürmeyen, kesin ilmî gerçeklerle tefsîr edilebileceği şeklinde bir kaide de koymuşlardır.

Ancak bu kayıt, tefsîr faaliyetinin dışındadır ve usûl-i tefsirle uyum içerisinde değildir. Zaten bu alanda araştırma yapanların çoğu da böyle bir şart koşmamışlardır, bundan dolayı bu kayıt sadece şart koşanı bağlar, hiçbir müfessire dayatılamaz. Zira tefsir, i'câzdan çok daha geniş bir faaliyettir.

İşin tuhaf olan tarafı, onlardan bazısının, i'câzın konumunu kâfirlere meydan okuma boyutuna taşırken bu kaideye vurgu yapmaları ve şöyle demeleridir: ... Bin dört yüz yıl önce, ezici çoğunluğunu ümmîlerin oluşturduğu bir toplumdaki ümmî peygambere inzal edilen Kur'ân, ilim adamlarının ancak 30-40 yıl önce idrak edebildikleri birtakım kevnî hakikatleri içermektedir.

Böyle bir durumda varsayım ve teorilere göre değil de gerçeklere göre hareket etmek gerekmektedir. Bunun tek bir istisnası olabilir, o da yaratılış ve tükeniş/yok oluş problemidir. Çünkü bu problemler insanın direkt idraki içerisinde değildir. Bundan dolayı deneysel ilim burada nazariyat aşamasından öteye geçemez. Geriye ise Müslümana bu nazariyatlardan birini hakikat aşamasına yükseltmesine yardımcı olacak Rabbi'nin kitabından ya da Resulünün sünnetinden bir nur kalacaktır. Böylece Kur'ân-ı Kerim veya hadis-i şerifler sayesinde ilim adına zafer elde etmiş olacağız, yoksa ilim sayesinde Kur'ân adına zafer elde etmiş olmayacağız.

Bu sözü söyleyen kişinin, kendi koymuş olduğu kaideyi yine kendisi sözleriyle nasıl nakzedtiğini fark etmişsinizdir. Zira bu kişinin kullandığı ama yaratılış ve yok oluş söz konusu olduğunda delmiş olduğu bu kaideyi, kendisi gibi bir başkası da kullanabilir. Bundan dolayı ilmî i'câzı bu yolla temellendirecek bir kaide bulunmamaktadır. Çünkü deneysel araştırmacıların, beşerin idrakinin ötesindeki teorileri fazlaca olabilir ve bizler de içtihad yaparak Kur'ân'daki falanca ayet, bu teoriyi destekliyor diye onları doğrulayabiliriz.

Burada önemli bir mesele vardır, o da bu sorunun farazî değil de gerçek olduğunu tespit edecek olanın kim olduğudur.

Yani bu konuda danışılacak olan kimdir? Bir uzmanın bu konu hakkında söz söylemiş olması ya da bu hususta ilmî bir araştırma yapılmış olması yeterli midir? Yoksa bir uzmanlar kurulunun icmâ'ına (ittifakına) mı ihtiyaç vardır?

Bu, Kur'ân'ı çağdaş deneysel ilmin tespit etmiş olduğu gerçeklerle tefsîr etmek isteyenlerin özenle üzerinde durmaları gereken bir meseledir.

Kanaatimce bu konu, araştırmacıların deneysel ilim açısından geçerliliğini teyid etmeleri gereken ilk aşamadır. Ancak bu sabit olduktan sonra ilmî i'câz olarak isimlendirilen konu hakkında konuşmak isteyenler ikinci aşamaya geçebilirler. O da yapmış oldukları yorumlarında, nasları saptırmamak için Tefsîr'i ve Tefsîr Usûlü'nü öğrenmeleridir.

9- Müfessir'e gelince, onun deneysel ilmin ortaya koymuş olduğu gerçeklerden doğruluğu kesinleşmiş olanları inkâr etmesi mümkün değildir. Zira o, kendisini ispat ya da inkâra götüreceği vasıtalarla sahip değildir. Bu vasıtalar deneysel araştırmacılar arasında bulunmaktadır ve müfessir şayet onları bu araştırmacılarından alırsa, bu konuda onlara güvendiği için alacaktır.

Müfessirin burada yapacağı iş, bu problemin siyak, dil vb. açılardan Kur'ân'da yer alan bilgilerle uyum içerisinde olup olmadığı noktasında görüş beyan etmektir. Yani onun işi sadece tefsirdir. O bu konuda, ilmî i'câz olarak isimlendirilen alanda yazarların çoğunun sahip olmadığı vasıtalarla sahiptir. Zaten onların yaptığı da kör döğüşünden başka bir şey değildir.

İlmî i'câzı savunanlar, kâinatta şahit olduğumuz doğa olayları ile ilgili müfessirlerin sahip olduğu ancak çağdaş deneysel ilmin yanlışlığını ortaya koyduğu tefsirlerden hoşlanmadıkları gibi, müfessirler de deneysel ilmin bulguları ile Kur'ân'da yer alan bilgileri örtüştürmeye çalışan deneysel araştırmacılarından hoşlanmazlar.

Bana göre müfessirler bir usule tabi olma açısından deneysel araştırmacılarından daha öndedirler.

10- Çağdaş deneysel ilmin ortaya koyduğu bilgi ile Kur'ân'da yer alan bilgi arasındaki ilişkiyi değerlendirmek, işte tam bu nokta müfessirin işidir. Tabi müfessirin kim olduğu da önemlidir, burada müfessire düşen görev Kur'ân ayetlerinin manalarını açıklamaktır. Böyle bir durumda görevi kuran ayetlerinin manalarını açıklamak olan müfessir, onun manalarını genel olarak açıklayacaktır. Ancak bazan detaylarda -zayıf hadisler gibi- zayıf bilgiler de yer alabilir. Şayet bir müfessir tefsirinde sonradan geçersizliği tespit edilecek olan teorilerden birini dayanak olarak kullanacak olursa, bu zayıf ve geçersiz bir tefsîr olur. Bunun Kur'ân ile bir alakası olamaz. Burada hata Kur'ân'ın değil, tamamen müfessirin olacaktır.

Bu şuna benzemektedir: Şayet bir müfessir şaz/aykırı bir mana ortaya koyarsa, bundan Kur'ân'a bir hâlel gelir mi ve bu hata Kur'ân'ın hatasıdır denilebilir mi?

Kuşku yok ki denilmez.

Ancak bu noktada konu farklılaşıyor. Çünkü ilmî i'câz olarak isimlendirdikleri alanda araştırma yapanlar, Kur'ân'ın gerçek olduğu ve Kur'ân'da şüphe bulunmadığı düşüncesinden hareketle -ki Kur'ân bu meseleleri zaten insanlar tafsilatını öğrenmeden önce ispat etmiştir- ulaşmış oldukları bilgileri insanlara dayatmak istiyorlar. Bundan dolayı onlar, kendilerini tefsîr açısından gereksiz şeylere zorlayıp sıkıntıya düşürüyorlar ve sonuçta onlara göre Kur'ân'ı ilmî gerçeklerle tefsîr etme zorunluluğu ortaya çıkıyor. Ama daha önce ifade ettiğim gibi tefsirlerinde tatbik edemedikleri de zaten budur.

11- İlmî tefsîr olarak isimlendirilen konu gerçekten uzundur ve ben onu tamamıyla reddetmiyorum. Sadece ben, günümüzdeki gibi aşırılığa ve abartıya düşmeden -ki bazıları onu inkârcıların İslam'a davetinde yegâne yol yapmışlardır, bu onların ne haddine?- onun seyrini düzeltmeye ve onu tabii mecrasına yerleştirmeye davet ediyorum.

Asrımızda onların pek çoğu Müslüman olmuştur -hali hazırda da daha önce Müslüman olanlardan tecrübe ettikleri şeyler sebebiyle İslam'ı tercih etmeye devam ediyorlar- ancak onların İslam'ı tercih etmeleri, deneysel ilmin onayladığı Kur'ânî gerçekler sebebiyle değildir.

Evet, bazı inkârcıların Müslüman olmasında bunun büyük bir etkisi olmuştur, ancak bunların sayısı İslam'a gönül vererek ve beşer fitratının bir gereği olarak Müslüman olanlara oranla oldukça azdır. Bu konu davet alanındaki uzmanlar için başlı başına bir araştırma konusudur ve araştırmacılarını beklemektedir.

12- Selef'in tefsirinden sonra yapılan herhangi bir tefsîr, ancak belirli şartlar dâhilinde kabul edilebilir. O şartlar da şunlardır:

1- Selef'in (Sahâbe, Tâbiîn ve Etbâuttâbiîn'i kastediyorum) ortaya koymuş olduğu tefsîr ile çelişmemelidir.

Değerlendirme: İlmî i'câzı savunanlara göre Selef, sadece bu üç tabakayla sınırlı olmayıp geçmişteki bütün müfessirlerdir.

Selef'in önemsenmesi, onların anlayışının geçerli bir delil olmasından dolayıdır. Onlara muhalefet kesinlikle caiz değildir. Onlardan sonra tefsîr yapanların kaynağı ister dil, ister deneysel ilim olsun, şayet Selefî'nkiyle çelişiyorsa tefsirleri kabul edilmez.

Ancak burada “**Bir ayetin tefsirinde Selef ihtilaf etmişse hangisine göre amel edilir?**” şeklinde bir **soru** sorulacak olursa,

Ona şöyle **cevap** veririz: Onlardan sadır olan ihtilafların çoğu tür ihtilafıdır, aralarında çelişki oldukça azdır.

Tür İhtilafı'ndaki kaide de şudur:

-Onlardan gelen düşüncelerin, topluca kabulüne mani bir durum olmadığı müddetçe onların bir zenginlik olarak görülüp kabul edilmesi.

-Onlardan birinin düşüncesinin “**evlâ metoduyla**” tercih edilmesi, diğerlerinin ise -başka bir durumda faydalanılabileceği düşüncesiyle- tamamen terk edilmemesi.

Selef'ten nakledilen **Çelişki İhtilafı**'ndaki kaideye gelince, onlardan birinin tür yoluyla değil de ta'yîn yoluyla tercih edilmesidir. Zira her ikisinin de aynı anda kullanılması mümkün değildir, bundan dolayı tercih gerekmektedir. Tercih de onlardan birini doğru kabul edip diğerini terk etmektir.

Bu iki tür ihtilafta Selef'ten nakledilen bilgilerin tamamen reddedilmesi durumunda bunun anlamı, onların sözlerinin çelişik olması ve sözlerine itibar edilmemesi olacaktır. Bu ise daha çok Tefsîr'e karşı çıkan ve onun kaynağını çağdaş deneysel ilim yapanlarda görülmektedir.

2- Tefsîr edilen mana doğru olmalıdır.

Bu da iki kısımdır:

Birincisi: Mananın lügat açısından doğru olmasıdır. Bunun doğruluğunun da lügat açısından tespit edilmesi gerekmektedir. Lügat yönünden tespit edilmeyen herhangi bir tefsîr reddedilir. Kur'ân'da geçen “zerre” kelimesini, “fiziksel zerre/atom” olarak tefsîr eden kimse gibi. Bu, lügatta olmayan, sonradan ortaya çıkmış bir kavramdır.

İkincisi: Mananın sadece lügat yönünden değil, genel olarak da doğru olmasıdır. Yeryüzünün oluşumu sürecindeki “evreler”i, “Darwin Evreleri” olarak tefsîr eden kimse gibi.

Bu şeriatta olana muhaliftir, zaten hadd-i zatında da doğru değildir. Bundan dolayı onunla tefsîr doğru olmadığı gibi bu yöntemle tefsîr de kesinlikle sahîh değildir.

3- Ayetin siyakı ile uyum içerisinde olmalı ve ayet bu manayı içermelidir.

Bu önemli bir şarttır, ancak bunda ihtilaf alanları vardır. Fakat bunlarla diğerlerini bağlamak gerekmez. Deneysel ilmin ulaştığı olduğu tefsirlerin çoğu da bu kapsamdadır. Çünkü bazan ortaya koymuş oldukları mana, Selef'ten gelen ile çelişmeyen doğru bir mana olabilmektedir. Ancak onu reddedilmesi, ayetin bu

manayı içermemesi yönüyledir. Ayetin manayı içerip içermemesi noktası içtihad alanıdır. İctihad, ayetin manayı içerip içermemesi noktasında olunca iki tarafa da bir kınama yapılamamakta, hatta günümüzde ümmet-i Muhammed'in âlimleri arasında var olan içtihadteki gibi esnek bir alan oluşmaktadır.

Bu durumu açıklayacağını umduğum bir örnek vereceğim. Bu örnek Allah u Teâlâ'nın şu ayetin tefsiriyle alakalıdır:

فَمَنْ يردِ اللهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يردِ أَنْ يضلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللهُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

“Allah, her kimi doğruya erdirmek isterse, onun göğsünü İslâm’a açar. Kimi de saptırmak isterse, onun da göğsünü göğe çıkıyormuşçasına daraltır, sıkır. Allah, inanmayanlara azap (ve sıkıntıyı) işte böyle verir.” (En’âm, 6/125)

Bu ayetin yer aldığı bağlamı bir düşünelim, lütfedip de ayetin mâ kabline bir bakalım, öncesinde Allah u Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

أَوْ مَنْ كَانَ مَيِّتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زَيْنٌ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ * وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكَابِرَ مُجْرِمِيهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ * وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّى نُؤْتَى مِثْلَ مَا أُوتِيَ رَسُولُ اللَّهِ أَفَلَمْ يَعْلَمْ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ * فَمَنْ يردِ اللهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يردِ أَنْ يضلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللهُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ * وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذَكَّرُونَ * الأنعام 122-125

“Ruhen ölü iken imanla dirilttiğimiz ve insanlar arasında doğru yolu bulup yürümesi için ışık verdiğimiz kimse ile karanlıklarda yürüyen ve aydınlığa çıkamayan kimsenin durumu hiç bir olur mu? Fakat gel gör ki, kâfirlere yaptıkları işler güzel gösterilmiştir. İşte Biz (Mekke’de olduğu gibi) her beldede günahkârlara da iktidar olma fırsatı tanırız. Sonuçta onlar (bu fırsatı kötüye kullanarak kendi emelleri uğruna) orada türlü türlü hilekârlık yaparlar, tuzaklar kurarlar. Aslında onlar sadece kendilerine tuzak kurmaktadır, fakat bunun farkında değildirler (kazdıkları kuyuya kendileri düşmektedirler). Bir ayet gelip böyle kimselere tebliğ edildiğinde, ‘Allah elçilerine gelen ayetlerin benzeri bize de gelmedikçe asla inanmayız’ derler. Allah peygamberliği kime vereceğini iyi bilir. Bu günahkârlar, Allah’ın huzurunda horlanacak ve yaptıkları hilekârlıklardan dolayı şiddetli bir azap göreceklerdir. Allah, her kimi doğruya erdirmek isterse, onun göğsünü İslâm’a açar. Kimi de saptırmak isterse, onun da göğsünü göğe çıkıyormuşçasına daraltır, sıkır. Allah, inanmayanlara azap (ve sıkıntıyı) işte böyle verir.” (En’âm, 6/122-125) ”

Ayet önce kâfirin ve mü'minin durumundan bahsetmekte, sonra içlerindeki küfürden dolayı kalplerine imanın girmesi mümkün olmayan azılı günahkârların durumunu örnek olarak sunmaktadır. Daha sonra Allah’ın hidayet ve dalaletteki iradesini açıklamakta, hidayetini isteyen olursa onun kalbini imana açacağını ve

hidayeti ona kolaylaştıracağını; buna mukabil dalaleti tercih eden olursa onun kalbini de sıkıştıracağını, imanı istese bile -insanın gökyüzüne yükselmeye imkânının olmaması gibi- bu şahsın da imana muktedir olamayacağını hatırlatmaktadır.

Taberî Allah u Teâlâ'nın "كأنما يصعد في السماء" / "**Sanki göğe yükselen kimsenin duyduğu darlık gibi**" sözünün tefsiriyle ilgili olarak şöyle demiştir: Bu, şanı yüce olan Allah tarafından, kâfir insanın kalbinin, imana ulaşma noktasında ona yaşattığı şiddetli darlığı/sıkıntıyı ifade etmek için insanlara verilmiş bir darb-ı meseldir. Burada insanın göğe yükselmesinin mümkün olmamasıyla -ki zaten bu onun kudretinde olan bir şey değildir- kâfir insanın imana nail olamaması arasında bir benzetme yapılmıştır. Söylediğimizin bir benzerini müfessirler de söylemişlerdir.

Sonra Ata el-Horasânî'den: "*Onun durumu, göğe yükselmeye muktedir olamayan kimsenin durumu gibidir.*" rivâyetini aktarmıştır.

İbn Cureyc'den: "لا إله إلا الله / Allah'tan başka ilah yoktur." cümlesi ile onun göğsüne darlık verir ki imana eremesin. Sanki o bu durumun ona uyguladığı şiddetli baskıdan dolayı göğe yükseliyor gibidir." bilgisini aktarmıştır.

Süddî'den: "*Göğsünün darlığından dolayı göğe yükseliyor gibidir.*" bilgisini aktarmıştır.

Onlara göre mana şöyledir: Kâfirin imana nail olmaya kudretinin olmaması, insanın göğe yükselmeye kudretinin olmaması gibidir. Sıkıntı ve darlık, göğe yükselmeye muktedir olamamasından değil, imana muktedir olamamasından dolaydır.

Onlar tefsirlerinde teşbihi, sıkıntı ve darlığa değil, imana nail olamamaya ve imana muktedir olamamaya hamletmektedirler.

İmana nail olmak nefsin/kalbin önceliklerindedir. Allah kimin hidayetini dilerse onun kalbini imana açar. Kimin küfrünü dilerse onun göğsüne sıkıntı verir de imana muktedir olamaz. İnsanın göğe yükselmesinin mümkün olmaması gibi onun imana ermesi de mümkün olmaz.

Bu tefsir, Selef'in dakik anlayışlarından biridir. Zira onların tefsiri, ikinci cümlenin manasına bağlıdır ki o da darlık ve sıkıntının yerini "kâfirin göğsü" yapmalarıdır. Çünkü imana ermek istediğinde buna muktedir olamamak, -insanın göğe yükselmesinin mümkün olmaması gibi- kâfirin kalbinin gerekliliklerindedir. İşte onlar dikkatleri, ayeti okuyan pek çok kimsenin farkına varamadığı bu gerekliliğe çekmektedirler.

Yine onların tefsirinde kaderi ispat vardır. Zira Allah dilediğini yapmaktadır. Kimin hidayetini dilerse göğsünü imana açmakta, kimin de dalaletini murad ederse

kalbine imanın girmemesi için göğsüne sıkıntı vermektedir. Bunda aynı zamanda “*Kul fiilinin yaratıcısıdır.*” düşüncesini savunan Kaderiyye’ye bir reddiye vardır.

Çağdaş deneysel ilme gelince, o gökyüzüne yükselmekle ilgili bu problemi çözmüştür. Şöyle ki, insan gökyüzüne yükselirken doğal nefes alma yetisi aşama aşama düşmektedir. Bunun sebebi, yüksek hava (atmosfer) katmanlarındaki oksijen basıncının kısmen düşük olmasıdır. İlmî icazı savunanlar da bu kevnî olguyu, kâfirin imana muktedir olamamasının sebebi olan “حرج/darlık” kelimesinin tefsiri yapmışlardır.

Onlar “teşbih”i darlık ve sıkıntıya hamletmişler ve mananın şöyle olduğunu söylemişlerdir: Kâfirin hakka yönelmesini ve imanı benimsemesini engelleyen göğüs darlığının sebebi, göğsü yükselmesi halidir.

İkisi (benzeyen-benzetilen) arasında ortak özellik olan benzetme yönünün (vechuşsebeh) “**darlık/sıkıntı**” cümlede yer almış olması ve teşbih edatının (كأن) kullanılması, ardından gelen müşebbehin hissi (5 duyu organı ile algılanan) bir konumda olmasından dolayıdır.

Bu iki tefsiri değerlendirip Kur’ân’ın siyâkına ve mekâsıdına arz ettiğinde sence hangisi daha doğru ve geçerlidir?

Şüphe yok ki Selef’in söylediği daha doğru ve geçerlidir. İkincisi -her ne kadar muhtemel olsa da- birincisinin derecesine çıkamaz. Bu çağdaş yaklaşım tenevvu’ (çeşitlilik) yoluyla kabul edilse bile, kuşkuya mahal bırakmayacak şekilde birinci olan ondan öndedir.

Güçlü olduğu yönler şunlardır:

İlk olarak, Selef’in söylediği anlam, vahyin nâzil olduğu andan günümüze kadar her devirde bilinmektedir. Çağdaş deneysel ilmin ortaya koyduğu mana ise, onlar bu manayı keşfedinceye kadar insanlar tarafından bilinmemektedir.

İkinci olarak, insanın göğsü yükselmesinin imkânsızlığına mukayese ile kâfirin imana gelmeyeceğine dikkat çekmek, göğsün katmanlarına yükselen insanın içinde hissettiği sıkıntı ve darlığa mukayese ile kâfirin içinde hissedeceği sıkıntı ve darlık teşbihine dikkat çekmekten daha sağlam ve daha geçerlidir.

Darlık ve sıkıntı, yolu bilinmeyen imanın imkânsızlığının aksine -ki ayette buna dikkat çekilmiştir- anlaşılır bir şeydir. Bu da her türlü noksanlıktan münezze olan Allah’ın kaderinin inceliklerindedir.

4- Ayetin manası, deneysel ilimden elde edilen manaya hasredilmemelidir. Bu şart ilmî icazı savunanlarda haddinden fazla ihmal edilmiştir. Ben Selef’in tefsirine yaklaşımları noktasında onların farklı farklı olduğunu gördüm. Şöyle ki,

-Onlardan bazıları, Selef’in (Sahâbe, Tâbiîn ve Etbâuttâbiîn) tefsirini bir asıl (dayanak/kaynak) olarak bilmemekte ve ona başvurmamaktadır. Bunlar sanki

Selefin tefsirini değerli bir şey olarak görmüyor ve onu kabul etmiyorlar. Bunlar saldırma ve haddi aşmanın oldukça yaygın olduğu; ancak ilmî i'câz ile ilgilenenlerin çoğunluğunun da kendilerinden razı olmadığı bir zümredir.

-Onlardan bir kısmı Selef'in tefsirini okumakta, ancak ondan hiçbir şey anlamamaktadır. Selef'in tefsirinden bir şey arz ettiklerinde ise, onların maksatlarına delalet etmeyen, onların ilmî derinliklerini ve dakik anlayışlarını yansıtmayan yanlış bir paylaşımda bulunmaktadırlar.

-Bir kısmı ise Selef'in sözünü yanlış anlamakta ve onların sözünü, maksatlarının dışına hamletmektedir. Hatta bazan onlara itiraz etmekte ve onları tenkit etmektedirler. Öyle ki aslında onlar, Selef'in tefsirini değil kendi anlayışlarını tenkit etmektedirler. Çünkü onlar, Selef'i zerre kadar anlayamamışlardır.

Yeni manalara ulaşmak için bu eğilim sahiplerinin uygulamış olduğu metottan ortaya çıkan sonuç, ayetin manasını -açıkça söylemeler de- kendi anlayışlarına hasretmeleridir. Bu ise bu alana giren uzmanların çoğunluğunun dikkat etmediği çok önemli bir yanılıdır.

Zira onlar, sahâbenin cahil ve kıt akıllı oldukları sonucuna götüren bir söz sarf etmektedirler. Ben net bir biçimde şunu söylüyorum: Şayet bu uzmanlar, bu durumu idrak edebilselerdi kesinlikle cümlelerini düzeltirlerdi. Ancak izlemiş oldukları araştırma yöntemi, onlara bu önemli yanışı fark ettirmemektedir.

Bundan dolayıdır ki onların bir kısmı şöyle demektedir: "Öyle Kur'ân ayetleri ve lafızları vardır ki onların lafız ve manalarındaki ince hakikatler -ki bu hakikatler her akıl sahibine, bu yüce kitabın, ilmiyle her şeyi kuşatan Allah'ın kelamı olduğunu hissettirir- ilmî ilerleme dönemi gelip onları keşfedinceye kadar anlaşılammıştır. Bu durum her ne kadar Kur'ân'ın bazı lafız ve manalarını anlaşılmasındaki cehaleti ortaya çıkarsa da maalesef böyledir. Çünkü insanın bilgisinin artması, ona Rabbi'nin kelamını anlamada ne kadar cahil kaldığını göstermektedir.

Şimdi bu yaklaşımdan Kur'ân'ın bazı manalarının Sahâbe, Tâbiîn ve Etbâuttâbiîn'e gizli kalması; ilmî ilerleme! dönemi gelip onları keşfedinceye kadar anlaşılammaması şeklinde bir sonuç çıkmıyor mu?

Şayet onlar bu şekilde düşünüyorsa durum gerçekten vahimdir. Ancak ben -bunu savunanlara hüsn-i zan besleyerek- onların bu önemli sonucu fark edemedikleri, şayet fark etselerdi cümlelerini kesinlikle düzeltereklerdi noktasında en ufak bir şüphe duymuyorum.

Bu kaidenin sonuçlarından biri de ayet tefsîr edilirken Selef'in görüşlerine yer verilmeyip çağdaş deneysel ilmin ulaştığı sonuçların zikredilmesi ve ayetin onlarla tefsîr edilmesidir. Bu ise ayetin anlamının bu yeni manaya hasredilmesi anlamına gelmekte ve başlı başına bir hata olmaktadır.

Burada “**H. Peygamber bu manaları Sahâbe’ye niçin açıklamamıştır?**” şeklinde başka bir **soru** daha sorulmaktadır.

Buna: “Şayet Hz. Peygamber bu ilmî gerçekleri Sahâbe’ye açıklasaydı onlar bu hakikatleri kavrayamaz, bundan dolayı da bazan içlerinde kuşku ve yalanlama oluşabilirdi.” şeklinde **cevap** verilmektedir.

Ancak bu çok şaşılacak bir cevaptır. Zira bu kevnî hakikatlerden çok daha büyük hakikatlere inanmış olan bir toplum hakkında böyle bir şey nasıl söylenebilir? Bana göre bunun yanlışlığı, açıklanmaya ihtiyaç duymayacak kadar nettir. Ben, bu düşüncede olanların “**sahip oldukları ilimle şımaranlar**”¹ ve bunun neticesi olarak da cehaleti, bu hakikatlerden çok daha büyüklerine inanmış olan Sahâbe’ye izafe edenler zümresinden olmalarından korkuyorum.

Yoksa bunlar peygamberin isrâsına, gecenin bir kısmında miraca yükselmesine, Rabbi’nin en büyük ayetlerinden bazılarını görmesine iman etmediler mi? Hem bu hadiseler, deneysel ilmin ortaya koyduklarından daha harika/şaşırtıcı değil midir?

Burada Sahâbe’nin iman edip tasdik ettiği ve itiraz etmediği benzeri hususlar da ifade edilebilir.

Konu konunu açıyor, ana konumuza dönersek ben uzman ilim adamlarından birinin, mufessirlerin metodu hakkındaki bir eserini ve orada Hz. Peygamber’in Kur’ân’ın tamamını tefsîr etmemesine dair verdiği cevabı görmüştüm. **Cevap** şöyleydi:

“Hz. Peygamber Kur’ân ayetlerinin içermiş olduğu ilim ve bilgiyi Sahâbe’ye tefsîr etmiş olsaydı, ilmî seviyelerinin zayıflığından dolayı onlar bunu kavrayamazlardı. Bazan garip karşılımlarına bile sebep olabilirdi. Sahâbe’den sonra gelen ilim adamları, bazı ilmî konuları ayetlere arz etmişlerdir. Bundan dolayı şöyle denilmiştir: Kur’ân’ın en iyi tefsircisi zamandır.”

Bu uzmandan böyle bir sözün sadır olması şaşılacak bir şeydir. Zira Allah’ın, peygamberine ilmî seviyesi zayıf olanları seçmesi nasıl mümkün olabilir? Hem zayıf oldukları söylenen ilimden maksat nedir?!

Ümmetin en alimleri değil miydi onlar ve ilim konusunda ümmet onlara muhtaç değil miydi?!

Hz. Peygamber’in kıyamete kadar olacak olanları haber verdiği kimseler onlar değil miydi?! Bu bilgileri muhafaza eden de onlar, unutanlar da onlar değil miydi? (Yani onlar ne naklettirse biz onu bilmiyor muyuz?)

Bu tür sözler dikkat edilmesi gereken sözlerdir. Ben bunu söyleyenlerin, söylemiş oldukları sözlerin içermiş olduğu mahza hatanın farkında olmadıkları

¹ Mü’min, 40/83.

noktasında hüsn-i zan içerisindeyim. Bu üslubun düzeltilmesi gerektiği ortadadır. Allah yardımcıları olsun.

İlmî i'câz ile ilgili olarak burada aktarmış olduğum bu iki yaklaşım, bu alanda rastgele yazıp çizenlere değil, bizzat ilmî i'câz alanında kalem oynatan mümtaz ilim adamlarına aittir.

Burada, onların Allah'a davet ve insanların hidayetine vesile olma noktasındaki katkıları ile içine düştükleri hatanın ayırt edilmesi gerekiyor. Birincisi için onlara teşekkür edilir, nankörlük yapılmaz. Ancak sunmuş oldukları bu katkı, düştükleri hataya dikkat çekilmesini engelleyen bir perde de olmamalıdır.

Ayrıca, hatalarına dikkat çekmek onların gözden çıkartılması ve ciddiye alınmamları manasına gelmemelidir. Burada amaç, Allah'ın kitabı ile alakalı olan bu problemin çözümünde izlenen yolun tashih edilmesi ve bu metodun çağdaş ilim adamlarının -ki bazıları bunu kâfirleri İslam'a davetin yegane yolu yapmıştır- ulaşmış olduklarının en önemlilerinden addedilmesidir.

* * *

Bu bahsi konu ile alakalı şu muhtelif meselelerle bitiriyorum:

1- **Kur'ân ve Modern Bilim Açısından Deneysel İlimin Meseleleri**

* Doğa kanunlarını bilmek inanç ve düşünce ile alakalı bir konu değildir. Zira onlar araştırmanın ve incelemenin sonucudur. Bunlar ise Allah'ın insanın sorumluluğuna bıraktığı ilimlerdenidir. İnsanoğlu Allah'ın izni ile gayreti oranında umulan neticelere ulaşmaktadır. Bu tecrübî ilimleri elde etmek, araştırma yapmak ve onlar için uygun ortamın bulunması ile alakalı olunca, kâfir batı konuya önem vermiş ve bu hususta Müslümanları geçmiştir.

* Deneysel ilimlerle alakalı olan meselelerden birine değinmek Kur'ân'ın asıl amacı değildir ve Kur'ân bunun için nâzil olmamıştır. Kur'ân'ın inanç konuları ile şeriat/hukuk konuları arasında bir denge gözetmiş olması, Kur'ân'ın asıl amacının inanç ve hukuk konuları -yani insanlar Rablerini nasıl bilirler, O'na nasıl ibadet ederler- olduğunu ortaya koyar ve Allah'ın insanları anlamakla mükellef tuttuğu da budur. Deneysel ilimlerin de içinde yer aldığı dünyevî ilimlere gelince, daha önce işaret ettiğimiz gibi bunlar insanların sorumluluğuna bırakılmıştır. Şayet Kur'ân'da bunlara değinilirse, bir inanç ya da hukuk hükmüyle bağlantılı olarak değinilir. Bunlar asıl değil, tali konulardır. Yani Kur'ân onlara değinmekle onların sırf ilmî birer hakikat olduğunu ortaya koymayı amaçlamaz. Aksine onlara, Allah'ın birliğine, ibadete layık oluşuna, ya da hukukî bir hükme veya ahiret gününün ispatına bir delil olsun diye temas eder.

* İ'câz ya da ilmî tefsîr alanında araştırma yapanların tefsîr ettiği ilmî problemleri insanlar içerisinde sadece eğitilmiş olanlar anlayabilir ve bu bilgilere uzun süren çalışmalarından sonra ulaşılabilirler.

***İlmî Meseleleri Onaylamada Kur'ân ile Deneysel İlim Arasındaki Fark**

1-Kur'ân ilmî meseleleri olmuş bitmiş birer hakikat olarak kabul eder. Deneysel ilim ise sıfırdan araştırmaya başlar ve ilmî bir hakikate ulaşınca kadar onları araştırır.

2-Kur'ân ilmî meseleleri detaylı olarak değil özet olarak sunar. Deneysel ilim ise meselelerin detaylarına ininceye kadar uğraşır.

Ancak insanoğlunun bilgisi kapsamlı değil, sınırlıdır; bakışı belli bir zaviyededir. Bundan dolayı her hangi bir problemde pek çok yönü göremez ve varmış olduğu netice eksik kalır.

Bazan hiç ummadığı bir neticeyi ilmî araştırma yoluyla değil, tesadüfen keşfedebilir.

Kur'ân ise ilmî problemleri -ister Araplar'da ister Arapların dışındakilerde olsun- nuzûl sürecindeki kuruntulardan uzak bir şekilde ortaya koymaktadır. Zaten bu kuruntuların yanlışlığı ilerleyen asırlarda ortaya çıkmıştır. Ayrıca deneysel ilmin ileriki yıllarda bunların dışında keşfedeceği başka ilmî hakikatler de olabilir. Şayet bunlar gerçek ilim ise bunların hiçbirinin Kur'ân'ın hakikatlerine muhalif olması mümkün değildir.

Bazı ilmî problemler hadd-i zatında doğru olduğu halde, sorun bazan ayetin onlara delalet etmesi ve onların tefsirinde kullanılmasında olabilmektedir.

* * *

2- Deneysel İlimin Kur'ân'da Bahsi Geçen Meseleleri Karşısında Müslüman'ın Konumu

* Kur'ân'da geçsin ya da geçmesin duyularla imanın gerekli olduğu ilmî meselelerin aksine, Kur'ân'da bahsi geçen kevnî meselelere inanmak için bunların duyu organları ile algılanması gerekmez, bunların bizzat Kur'ân'da yer almış olması yeterlidir.

* Müslüman, Kur'ân'ın zahirine göre hareket etmek durumundadır. Çağdaş deneysel ilmin problemlerine ters düşse bile, Kur'ân'ın zahirine göre hareket etmiş olması Müslümanı tahriften ve yalanlamadan kurtarır. İlmî teoriler -ilmî hakikat olarak isimlendirilseler bile- birbirleriyle çeliştikleri zaman, onlara iman etmek gerekmez. Bu durumda Müslüman, Kur'ân'ın zahirine göre hareket eder. Çünkü

Müslümanın başka bir şeyle değil, sadece Kur'ân'ın nassına iman etmekle mükelleftir.

* Çağdaş ilmin ıstılahlarını Kur'ân'ın lafızlarına yüklemekten ve Kur'ân'ı onlarla tefsîr etmekten sakınmak lazımdır.

* Araştırmalardan ortaya çıkan ilmî konuları tasdik etme zorunluluğu yoktur. Çünkü onlar tasdik açısından farklılık arz etmektedirler. Bundan dolayı bir ilmî çalışmanın bir şeyin faydasından bahsettiği görülürken, bir diğerrinin söz konusu fayda noktasında onunla çeliştiği görülebilmektedir.

Allah'tan hem beni hem de sizi, sevdiği ve razı olduğuna muvaffak eylesmesini istiyorum. Beni ve sizleri, gerek bu problemde gerekse diğerrlerinde aşırılıktan ve savunmacılıktan/ön yargılı olmaktan uzaklaştırmasını umuyorum. Bu problem zaten hassastır ve işin içine hemen duygular girmektedir. Karşı çıkan birisine cevap verme noktasında hitap tarzı yazılar dikkat çekmektedir. Bu durumda mesele, açıklanması ve açığa kavuşturulması gereken ilmî bir problem olmaktan çıkıp, kişiliklerin ve konuların savunulduğu bir probleme dönüşmektedir.

* * *

3- İlmî Tefsîr Ya da ilmî İ'câz'a İhtiyacımız Var mı?

İlmî i'câz konusunda araştırma yapan kişinin ulaşmış olduğu netice, bir hakikat veya kevnî ya da deneysel bir teorinin Kur'ân'da direkt veya dolaylı olarak geçtiğini teyit etmektir. Bu ise Kur'ân'ın doğruluğunun ve Allah'tan geldiğinin delili olmaktadır.

Bu neticeye ancak kevnî hakikatler ve deneysel ilimler alanında yapılan çalışmalardan sonra ulaşılmaktadır. Şayet araştırmacı Allah'a ve Peygamberine inanan birisi ise, onun Kur'ân ve Sünnet'te yer alan bilgilere ters düşen bir neticeye ulaşması mümkün değildir. Ancak araştırmacı kâfir ise, bazan şeriata muhalif neticelere ulaşabilmektedir. Bu da onun araştırmasında izlemiş olduğu yolun yanlışlığını göstermektedir.

Bundan dolayı iki durumla karşı karşıyayız:

1-Bu alanda bize saldıran Allah düşmanlarıyla mücadele edebilmemiz için deneysel araştırmayı önemsemeli, bu oluşumu ciddiye almalı ve derinlemesine araştırmalıyız.

2-İnanç alanlarını sadece fiziksel hakikatlerle sınırlayanlara bu dinin doğruluğunu ispatlayabilmemiz ve onları İslam'a davet edebilmemiz için, ilmî i'câz olarak isimlendirilen konuyu önemsemeliyiz. Asrımız, dünyevi deneysel ilimlerin devrim asrı olunca, bu insanları gerçek dine davet etme adına, ilimlerin tespit etmiş olduğu hakikatler ile örtüşen tefsirleri insanlığa sunmamız gerekmektedir.

Bu yaklaşım doğrudur, ancak Kur'ân'ın ilmî tefsiri iddiasının sınırlarının ortaya konulmasında da bir dengenin kurulmasına ihtiyaç vardır. Hem ilmî tefsiri iddiası, başarısını ispatlamış mıdır?

Burada endişe verici olan şey, deneysel ilimlerle uyumlu olan ilmî tefsîrler iddiasının, olduğundan büyük gösterilmesidir. Ancak onlardan etkilenenlerin sayısı, insanlara bu hak dini açıklayan herhangi bir islamî merkez ya da bir davetçinin etkiledikleri insanlar ile mukayese edilemeyecek kadar azdır.

İslam'ı tercih eden pek çok grubun, bu ilmî akımın etkisinden ziyade basit sebeplerle Müslüman olduğu bilinmektedir. Zira bu gruplarının çoğunun Allah'a imanı, insanların pek azının idrak ettiği bu ilim sayesinde değil; aksine onların, İslam dininin Allah'ın kendilerini yaratmış olduğu fitrat ile uyumlu olduğunu fark etmeleri neticesinde olmuştur.

Sonra deneysel ilimler konusunda araştırma yapan kâfirlerden ilmî i'câz sebebiyle Müslüman olanlarda aşağıdaki hususlar gözlemlenecektir:

- Genellikle yaşlı olmaları, ayrıca bu dini ve özelliklerini anlamalarına imkân vermeyecek araştırmalar ve uğraşlarla meşgul olmaları sebebiyle, onların başkalarını bu dine davet edecek zamanları olmayacaktır.

- Bazılarının Müslümanlığı şekilsel olacak ve onlarda tam bir teslimiyet gerçekleşmeyecektir.

- Bunların başkalarına tesiri ise neredeyse olmayacaktır. Zira Müslüman oldukları tespit edildiğinde ilmî toplantılarda mücadeleye maruz kalacak, küçük düşürülecek ve kendilerine saygı gösterilmeyecektir.

Son olarak, Kur'ân veya Sünnet'teki söz konusu hakikatleri kabul edenlerden bazıları, onları deneysel ilim gözüyle değerlendirecek, vahyin hakikatini idrak edemeyeceklerdir. Çünkü Kur'ân Allah'ın katından gelmiştir ve onlarla Kur'ân arasında manevi bir perde vardır. Yine de en doğrusunu Allah bilir.

Bundan dolayı, birinci konuya önem vermek -ki o deneysel ilimlerdir, bu oluşumu araştırmaktır, önemsemektir- iki açıdan ikincisine -ki o da ilmî i'câz olarak isimlendirilen konudur- çok daha fazla önem vermemizi gerektirmektedir:

Birincisi: Bu alan, düşmanlarımızın bizi geçtiği yegâne alandır. Bundan dolayı bizim bu hususta onlarla mücadele etmemiz ve onları geçmek için çaba sarf etmemiz gerekmektedir.

İkincisi: Müslüman araştırmacılar bu konuları araştırdıklarında, onların Kitab ve Sünnet'e aykırı neticelere ulaşmayacaklarına biz kefiliz. Dahası onlar, kâfir batılı araştırmacıların, Kitap ve Sünnet'e aykırı olarak ulaşmış oldukları bazı sonuçları da tekrar gözden geçireceklerdir.

Bu dinin doğruluğunu, fiziksel gerçeklerden başka bir şeye inanmayanlara ispat edebilmek için dikkatimizi ilmî i'câz olarak isimlendirilen konuyu önemsemeye odaklarsak, o zaman biz batıya muhtaç kalırız, her gün ilim alanında onlardan bir yenilik bekleriz, sonra da bunların şeriatımıza uygun olup olmadığını araştırırız. Hâlbuki bu ilimlerden bize gelen her şeyin şeriatımıza ters olduğu aşikârdır. Elimizden hiçbir şey gelmemesinin sebebi ise, Müslümanlar olarak konumuzun, -öne çıkmamızı sağlayacak hiçbir şeyimizin olmadığını düşünen başarısız bir öğrenci konumu- olduğunu telakki etmemizdir.

Destekten yoksun olan bir ilmî araştırmacının, aslında etki oluşturması mümkün değildir. Bundan dolayı ilmi desteklemek ve onun sürekli araştırılmasını sağlamak için Müslüman toplumlarda bir bütçenin ilme eşlik etmesi gerekmektedir. Aksi takdirde günümüzde olduğu gibi ilim adamlarının Müslüman ülkelerden kâfir batı ülkelerine göçleri gerçekleşecektir.

Son olarak şunu söylüyorum: Bu konunun açıklanması ve aydınlatılması gereken daha pek çok yönü bulunmaktadır. Makale formatı buna müsaade etmediği için onlara burada işaret edemiyorum. Ancak ilerde bu konuyu tarafsız bir yöntemle yazmam için Allah'tan bana yardımcı olmasını ve beni bu konuyu yazmaya muvaffak eylemesini niyaz ediyorum.